

A zöldfelület az nem zöldterület!

Vélemény a tervezői „zöldjátszmákról”.

A zöldfelület nem közösségi zöldterület, nem közpark! A zöldfelület, az csak zöldfelület!

Alapozzunk egy biológiai és pszichológiai tényre: az embereknek szükségük van zöldterületekre!

Egy városrészben a sok aszfaltfelületből adódó szélsőséges mikroklimatikus viszonyokat, és a nagy forgalmat generáló szolgáltatások miatt adódó levegőszennyezettséget csak az képes javítani, ha a városi növényzet mértékét a lehetőségekhez képest maximális mértékig növelik, fenntartható és optimalizált kertészeti megoldásokkal!

1. Nem tartható elfogadhatónak az a tervezői mentalitást, mely nem hajlandó alkalmazkodni a már meglévő környezethez, inkább annak teljes lerombolásával, cseréjével kívánja azt a saját terveihez, igényeihez igazítani. Tehát az eredeti növényzetet ténylegesen őrizni kell megóvni, már a tervezéskor!
2. Ugyanígy negatív megoldás a mélygarázs tervezése (az egyéni autóhasználat korlátozása helyett), mert a szükséges felszíni faterületeket megakadályozza. Itt jegyezzük meg, hogy mélygarázsokat csakis épületek alá szabadna alkalmazni, vagy ott, ahol nem szükséges fák telepítése, mélygarázsok fölé ugyanis, köztudottan nem lehet fákat telepíteni. Elfogadhatóbbnak és fenntarthatóbbnak tartom az általános szervesen kapcsolódó, kreatívan kialakított és a fenntarthatósági elvekkel összhangban lévő zöldterületek és zöldfelületek kialakítását, ahol nincs szükség a növényi szükségletek folyamatos biztosítására, hiszen a természetes folyamatok, hatások, lehetőségek is segítik annak fenntartást. Az ilyen jellegű zöldfelületek élhetőbb környezetet biztosítanak, a többszintű és nagyobb növényzet – úgymint gyep, évelők, cserjék és fák –, zöldterület pedig jótékony környezeti hatással bír a teret használókra. Az élőlények egymás ellenállóságát is erősítik.
3. Rendkívül fontosnak tartom, hogy a növények kiválasztásánál figyelembe kell venni a városökológiai elveket, egészségvédelmi és élethez szükséges szükségleteket is, valamint a hosszú távú kertészeti és gazdasági fenntarthatóságot. Az árnyékos-napsütötte területek optimális arányának figyelembevételével, lehetőségek szerint törekedni kell a minél nagyobb árnyékos terület biztosítására. Fajából, fajtájából adódóan kis és lassú növéssű fákat olyan területeken alkalmazzunk, ahová valójában kinemesítették, vagy ajánlják őket, azaz ahol tényleges fizikai növekedési akadályozottság merül fel – pl. épület, közmű, kis talajterület. Azonban nagy szabadtér esetén kis növéssű fák ültetésével nem képesek azok ellátni a kívánt és potenciális pozitív környezeti hatásait, azaz gyors növekedés, jelentős mikroklíma-javítás - árnyék, páratartalom növelés, levegőszűrés, levegőáramoltatás, levegőhűtés -, térstruktúrák, térharmonizálás, élőhely biztosítás városi állatfajok számára. Mindez minél nagyobb lombfelület esetén képes a leginkább érvényesülni, amivel maguknak a növényeknek az ellenálló-képessége is javul. A magas és sűrű lombú fák sokszor még a nagy, szilárd felületeket is kompenzálják - egy nagy növekedésű fa is nagy területet tud lefedni; és hogy mekkora kincs ez egy nagy, szilárd felületen, vagy épületek árnyékolásánál, azt nem tartjuk szükségesnek ecsetelni. Továbbá, egyéb szempontok mellett, de az első helyen, a terület sajátosságait leginkább, a legkevesebb ráfordítással elviselő fajt, fajtát kell választani. Nem szabad leragadni, ragaszkodni a másolás bevett gyakorlatához, vagyis hogy a városi fásításnál csak egyes tipikus parkfákat alkalmaznak, ugyanis ezek egyre kevésbé bírják a szélsőséges környezeteket (kultúrsivatagi, száraz, nagy hőszugárzású, tömörített talajú és légszennyezett), ahol élettartamuk nem sokban különbözik a közepes élettartamú fáknál.
4. A tetőkerteket jó kezdeményezésnek tartom, ám a felszíni zöldterületek rovására, a beépíthetőség növelése érdekében alkalmazva alattomos kompenzálás. Azért sem elfogadható, mert egy intenzív zöldtető (a könnyen fenntartható extenzív tetőkert helyett) ráadásul irreálisan költséges. Ezt a formát nem tartjuk megoldásnak, mert az évnek csak nagyon rövid időszakában, csak kevesek számára, közösségi célra meg egyáltalán nem használhatóak. Városökológiai, mikroklimatikus hatásuk elhanyagolható elhelyezkedésükből adódóan. A

hasonlóan kialakított konstrukciók tapasztalata azt mutatja, hogy megépülésüket követően, rövid időn belül siralmas állapotot fognak mutatni, a rendszeres és szakértő gondozás hiányában.

5. Hasonlóan megkérdőjelezhetőnek tartjuk a dézsás növények alkalmazását. Ezek ugyanis, tájépítészeti szempontból, korántsem nevezhetőek oly módon esztétikusnak, amilyen mértékben és módon azt a szegedi tájépítészek gyakorlatukban alkalmazni szokták – ilyen módon rombolóan hatnak a térharmóniára -, ráadásul fenntartásuk irreálisan magas költségekkel jár, hiszen rendszeres és állandó öntözést, tápanyag-utánpótlást igényelnek. A természetes altalajtól elszakítva, minél kisebb földterületen, illetve minél inkább kiemelve van egy növényzet, annál nagyobb a fenntartási költsége. A kis és kiemelt talaj hamarabb kiszárad, mivel hamarabb felmelegszik – ami levegőtlené teszi a talajt, rontja a talajéletet -, és így rosszabb a vízháztartása. A rendszeres öntözés hatására ugyanakkor, a tápanyag hamarabb elfogy, lemosódik, valamint nem tud természetes módon pótlódni. A növény ráadásul gyorsan kinövi a dézsákat, amit a gyökérzet teljesen beszó, felélve a talajt. A fent említettek következtében a talaj elsavanyodik. A növény nem képes megfelelően fejlődni, kevésbé esztétikus képet mutat, ill. természetes életciklusához képest, igen hamar pusztulni kezd. Mindezt nem lehet megakadályozni, csupán lassítani, igen költségesen. A növények ugyanis állandó öntözést, tápanyag utánpótlást, humuszutánpótlást, átültetést, levegőztetést igényelnek. Ennek következtében a növényzet gyorsabban kinövi a rendelkezésére álló talajt. Ráadásul, ez a megoldás kis növekvésű fás fajtákra korlátozza le a telepíthető növényeket. A dézsás megoldás kis méretekben nagyon kreatív, azaz teraszokon jól mutat, de városi szinten, egész épületegyüttesek esetében csupán kibúvó a zöldterületek megőrzése alól. Hiszen, nem valós zöldterület, mivel valódi parkfás növényzet nevelésére nem alkalmas, és ráadásul rendkívül környezetterhelő, anyag- és energiaigényes, továbbá gazdaságtalan, a természet szinte ingyenes szolgáltatásához képest; vagyis nincs összhangban a fenntarthatósággal. Arról már nem is beszélve, hogy nem lehetséges ezekben megfelelő méretű növényzetet felnevelni, ráadásul ezek az adott környezetbe nem tudnak beépülni.
6. Véleményem szerint, ennél az elképzelésnél már a tetőkert egységes vonalában ültetett növényzet is jobb megoldás. Habár, a vertikálisan zöldített homlokzatot, vagy alacsonyabb épületeknél a tetőre vezetett kúszónövények alkalmazását, még ennél is ésszerűbb megoldásnak tartanánk.
7. A fás parkoló sem zöldterület, csak zöldfelület a fakoronák szintjén!
8. A vertikális növényfelületekről, mint például a futónövények nagyon jó megoldások, de nem kompenzációként, hanem a környezet élhetővé és szebbé, kellemesebbé tétele érdekében.
9. Törekedjenek a minél kisebb talajlefedésre. Szilárd felületek esetén is kerüljék az aszfalt használatát, és igyekezzenek vízáteresztő képességű burkolattípusokat választani – a meglévő és tervezett fákra, növényzetre való tekintettel -, mert a terület talajvízháztartását ez javíthatja, vagy legalábbis nem teszi tönkre. Törekedjenek a víz megtartására, mind a tetőkerteknél, mind a zöldterületeknél, és igyekezzenek a csapadékvizet a növényzetre vezetni, azokon a területeken, ahol nem kell a csurgalékvíz szennyezettségével számolni. Ahol lehet, ott használjanak alternatív, természet közelebbi felületeket, például mulcsot, kavicsot, köveket, talajjal kitölthető, füvesíthető térkő, stb. és kellemesebb is a minél kevesebb szilárd felület.

Összegezve a korunkat jellemző városrendezési és ezekhez asszisztáló kertépítészeti tervekben a szükségletekhez és lehetőségekhez képest kevés a közpark és a zöldterület, illetve a felvetett megoldások túlságosan költségesek, és nem időtállóak, valamint környezetileg egyáltalán nem fenntarthatóak - inkább nevezhetőek a hiányzó zöldfelület üzleti alapú kompenzációjának.

Kotogán Róbert

Életharmónia Alapítvány munkatársa

Levegő Munkacsoport önkéntese